

SVERIGES
ANGBÄTSS
FORENING

SÅF-bladet

maj

2/24

SVERIGES ÅNGBÅTSFÖRENING

har som ändamål att främja ångbåtsint-res-set samt medverka till umgänge och träffar för att sprida ångbåtsägandet och dess glädje genom att:

- Upprätthålla en aktuell fartygs- och slupmatrikel.
- Vara behjälplig med teknisk information.
- Samla föreningens medlemmar och båtar till träffar.
- Verka för att ångmaterielen hålls i drift.
- Vara behjälplig med materielanskaffning (Bytesbörs).
- Hålla kontakt med berörda myndigheter och därigenom bevaka SÅF:s intressen.

SVERIGES ÅNGBÅTSFÖRENING

Adress: c/o Anders Svenson

Mårdstigen 3, 544 31 HJO

E-post: kassor@steamboatassociation.se

Tel: 070-835 13 12

E-post:

ordforande@steamboatassociation.se

(Ordföranden)

info@steamboatassociation.se

(Allmän information)

medlem@steamboatassociation.se

(Medlemsregister, hemsida, annonser)

Ta gärna en kontakt med din närmaste styrelsemedlem om du vill ha råd i ångbåtsfrågor eller om du har synpunkter på föreningens arbete eller organisation.

© Sveriges Ångbåtsförening.

Eftertryck tillåtet efter skriftligt tillstånd.

Styrelse 2024

Ordförande **Kjell Nordeman**

RAMNÄS Tel 079-332 68 61

E-post kjell.y.nordeman@gmail.com

Vice ordförande **Harald Jochnick**

VÄSTERÅS Tel: 073-355 90 39

E-post: hj@jochnicks.com

Sekreterare **Ulf Gradén**

SMEDJEBACKEN Tel 073-595 26 37

E-post ulfgrad@gmail.com

Kassör **Anders Svenson**

HJO Tel. 070-835 13 12

E-post kassor@steamboatassociation.se

Ledamot **Per Sjöborg**

SUNDBYBERG Tel 070-598 52 51

E-post per.sjoborg@gmail.com

Ledamot **Mikael Eriksson,**

RAMNÄS Tel 070-686 91 81

E-post raoljemotor@gmail.com

Ledamot **Jonas Svantesson**

ALINGSÅS Tel 070-363 38 10 E-post

larsjonas.svantesson@gmail.com

Suppleant **Boris Wall, HAMMARÖ**

Tel 072-737 58 37, 054-52 13 11

E-post boris_wall@hotmail.com

Suppleant **Per Lindén**

KARLSTAD Tel 070-262 04 87

E-post peolinden@gmail.com

Suppleant **Anders Lönn**

STOCKHOLM Tel 070-345 17 03

E-post anderslonn@hotmail.com

Nu eldar vi upp inför säsongen!

Vad gör jag här, i denna spalt? Den brukar ju skrivas av föreningens ordförande! Jo, det är nämligen såhär att ordföranden tycker det är bra att fler engagerar sig på olika sätt. Därför kastade han bollen till avgående vice-ordförande, dvs. mig, den här gången. Och med lite tur lyckas jag kasta den vidare till någon annan inför nästa nummer av tidningen, så ni som läsare kan lära känna fler av oss och ta del av fler olika tankar kring ånga i allmänhet och SÅF i synnerhet.

Vi har gått in i ett nytt driftsår och vi har nyligen haft ett årsmöte i Västerås – välbesökt och trevligt med inspirerande information om Ekomuseum Bergslagen och ett mycket uppskattat besök på det magnifika ångkraftverket från 1917. Några nya välbehövliga krafter blev också invalda i styrelsen där det är viktigt att vi har olika förmågor och intres-

sen och därmed kompletterar varandra för att det ska fungera som bäst – ungefär som på ett fartyg eller rent av i livet i övrigt!

Men framför allt står säsongen nu för dörren och sannolikt mekas, putsas och fejas det överallt där det finns en större eller mindre ångbåt. Förutom turkörning av olika omfattning för de olika båtarna kommer det att hållas ett sommarmöte för vår förening i Östersund. Dessutom har en efterlängtd T75-utbildning nyligen kommit igång, även den i Östersund.

Jag vill också ta detta tillfälle i akt att tacka för min tid i SÅF:s styrelse – fyra lärrika och intressanta år. Självklart kommer jag fortsätta stödja föreningen och ångverksamheten på olika sätt framöver.

Tillsammans håller vi ångan uppe!

Anne Sofie Eriksson

Allt för sjön

BÅTMÄSSAN I ÄLVSJÖ 2024

TEXT: PER SJÖBORG

Det börjar bli en vana att SÅF finns på båtmässan. I år kom ca 40 000 besökare till hela utställningen som var kombinerad med antikmässa och senare husvagnar. Antalet människor som går dit för att titta på båtar minskar för varje år, men intresset för klassiska båtar, där vi är med, ökar och är enligt mässan ett högprioriterat område.

SÅFs målsättning är att visa vårt kulturarv med ånga på sjön och öka intresset för verksamheten. Ångslupen Ina af Öja som vi fått låna från Rolf Arvidsson var en riktigt välutrustad "möbel". Båten lockade många nyfikna och budskapet om att åka båt med ångkraft blev även en nyhet för en del yngre vars intresse väcktes när vi berättade om att det kommer att finnas en ungdomsrabatt på medlemskapet i SÅF. Målsättningen med att få nya medlemmar innebar att vi fick 17

nya i år (det var 27 förra året). Även om intresset för ånga var stort så tyckte många att man var med i så många föreningar att man avstod från oss. Men vår berättelse om möjligheten att via "Ångbåtar i Sverige" följa med på turer var uppskattat och i vårt nya prospekt finns en QR-kod för att underlätta sökningar.

Sven Jönssons lilla tvåcylindersmaskin var en lockelse som drog folk till montern. Som alltid när man såg dess rörelse och imponerande tekniska delar och lyssnade till en ångmaskins ljudnivå, blev detta något ovanligt för surfarna. Det var många nya som inte upplevt detta tidigare trots att Sven visat den i flera år.

Några medlemmar i SÅF fick möjlighet visa och göra reklam för egen verksamhet från hemorten som ett nytt projekt. Vi kan nog utveckla detta i framtiden för att visa att SÅF är rikstäckande och vänder sig till

Sven visar sin 2-cyl. maskin.

Utbildning på båtmässan.

Donkey-pump i Ina af Öja.

Besökare beundrar mästerverket.

intresserade på lokala orter.

Det var 25 SÅF-medlemmar som ställde upp på frivillig väg och informerade om ångbåtar och framtida möjligheter med att bevara vårt kulturarv så att man inte glömmet teknikens ursprung.

I montern visade vi även exempel på principen för hur en ångmaskin fungerar, både med planscher och med komponenter från en Bredingmaskin. En signal från vår ångvissla väckte så mycket uppmärksamhet att även Skärgårdsradion kom och intervjuade.

Tio begagnade ångbåtar till salu annonserades på vår vägg där kommentarer som att det var billigt att köpa en båt hördes. Men trots intresset blev inga affärer genomförda. Detta är nog ett allvarligt problem som visar på ett avtagande intresse för vår framtida rörelse. □

Årsmötet 2024 Västerås

Av Harald Jochnick

Årsmötena avlöser varandra under våren. Den 6 april var det SÅFs tur att hålla årsmöte. Denna gång i Västerås. Runt 30 medlemmar var närvarande. Under den traditionella lunchen fick deltagarna ta del av ett föredrag om Ekomuseum Bergslagen genom museets chef Malin Andersson. Skillnaden mellan ett Ekomuseum och ett traditionellt museum är att det förra har låtit samlingarna finnas kvar på sina ursprungliga platser. I detta fall en ca 20 mil lång sträcka längs bland annat Kolbäcksåån och Strömsholms kanal. Av förklarliga skäl handlar museet till stor del om samspelet mellan järnframställning och transporter på vattenvägar.

Årsmötet förrättades enligt anvisningarna i stadgarna. Mötet fanns behörigen utlyst och kunde sålunda hållas. Verksamhets- och revisionsberättelserna godkändes och lades till handlingarna. I valet av styrelseledamöter omvaldes Kjell Nordeman som ordförande. Anne Sofie Eriksson avgick som vice ordförande och blev vederbörligen avtackad med diplom och allt! Som nya medlemmar valdes **Anders Lönn** och **Per Lindén** in. Detta innebär att styrelsen utökas med en person. Anders och Per presenterar sig själva på annan plats i detta SÅF-blad.

Guide Harry Frank, Ångkraftverkets Vänner.

Sju bevarade turbingeneratorer från STAL och ASEA.

Kjell tillsammans med Malin Andersson, Ecomuseum. Anne Sofie med avtackningsdiplom.

Guiden Harry Frank, Ångkraftverkets Vänner.

Den nya styrelsen består av följande personer:

Ordförande	Kjell Nordeman
Vice ordförande	Harald Jochnick
Sekreterare	Ulf Gradén
Kassör	Anders Svenson
Ledamot	Per Sjöborg
Ledamot	Jonas Svantesson
Ledamot	Mikael Eriksson
Suppleant	Boris Wall
Suppleant	Per Lindén
Suppleant	Anders Lönn

Kontaktuppgifter finns som vanligt på sidan 2 i detta nummer.

Det är alltid lika roligt att utse nya hedersmedlemmar. Denna gång blev det Maggan Jönsson och "Hansi" Ohlsson som fick äran. Även Maggan och Hansi presenteras på annan plats i detta nummer.

Efter att ordföranden hade avslutat årsmötet blev det förflyttning till Västerås gamla ångkraftverk för visning av kvarvarande kontrollrum och turbiner. Ciceron var Harry Frank, ordförande i föreningen Ångkraftverkets Vänner. För den som är intresserad finns en tidigare visning inspelad och utlagd på YouTube. Det finns en länk till filmen i forumet på SÅF:s hemsida. □

Nya i styrelsen

Per Lindén

Som nyinvald i styrelsen så har jag blivit ombedd att presentera mig.

Jag är pensionär 82 år gammal och bor i Karlstad sedan ett 20-tal år. Här i Karlstad har jag varit ordförande några år i Värmlands Sjöfartsgille och sitter nu med i styrelsen för Ångbåtssällskapet Polstjärnan. Här är jag med i redaktionskommittén för vår medlemstidning Spantrututan på 28 sidor som ges ut med fyra nummer per år. Tidningen kom med till Ångbåtssällskapet när Sjöfartsgillet gick upp i Ångbåtssällskapet för några år sedan. Totalt har jag varit med och tagit fram 45 nummer av Spantrututan men där trappar jag nu ned. Istället hoppas jag att kunna bidra i framtagningen av kommande SÅF-blad. SÅF-bladet tycker jag är en trevlig tidning i ett fint format som föreningen skall vara stolt över. Innehållet med bidrag från medlemmarna ger en fin bild av vad som sker i ångbåtssverige idag, tycker jag. Personligen har jag en bakgrund som skeppsbyggare och varit i den professionen genom jobb i klassningssällskapet Det norske Veritas. Där har det varit betydligt större fartyg att ta hand om och följa upp. När det gäller ångdrivna fartyg har det mest varit stora turbindrivna tankfartyg, som jag har varit involverad i, men compoundmaskinen och den skotska sjöångpannan i S/S Polstjärnan är väl så spännande tycker jag.

Anders Lönn

Det började med att jag 1987 skaffade ångbåten s/s Lill Tuff 5,5 m med en Flenmarksanläggning. Jag byggde om maskinen genom att göra en längre vevstake (55mm) och en omkastarspak. Åkte runt i Stockholm och träffade andra slupägare. Det vart ett gäng ångbåtar som träffades snackade ånga och fikade. Numera är det inte många kvar i Stockholm. Så fick jag tag i ett nitat 9m plåtskrov och har installerat panna och maskin, s/s Barcarolle heter den. Jag har även hållit på med Djurgården 3 och nu är jag med på isbrytaren Sankt Erik. □

Nya hedersmedlemmar

AV PER SJÖBORG

Maggan tittar upp ur Herbert.

PÅ ÅRSMÖTET I VÄSTERÅS

utnämndes två nya hedersmedlemmar i SÅF, nämligen: **MAGGAN JÖNSSON** som genom flerårigt stöd till SÅF och även genom Sven fått en god inblick i ångbåtsrörelsens uppbyggnad som förening, men inte bara det:

Maggan är en känd profil och betyder mycket för oss alla som jobbar med att driva saklig information till hela medlemskåren i allt från register, hemsida, revision, mentor och administrera båtmässan mm. Hon har alltid varit till hands och stöd till oss inom ångbåtsvärlden som är osäkra på hur vi ska att finna en lösning på ett problem.

Personligen skulle jag som ledamot i SÅF:s styrelse inte kunnat driva frågor i styrelsen utan ”teamet Jönsson”, vilket många andra säkert håller med om, så det känns självklart att hon blir hedersmedlem.

HANS LENNART OLSSON ”HANSI” har mångårig erfarenhet som ansvarig för Sveriges Maritima museer och har arbetat aktivt i syftet att bevara historien med vårt flytande kulturarv och då med stort intresse för ångbåtar. Han är en känd profil i samband med bevarandet av isbrytaren S:t Erik.

Hansi har förmågan att som statstjänsteman kunnat lämna byråkratin och jobba jordnära på ett sätt som är en ovanlig styrka för andra inom byråkratin. Hansi har lämnat den formella kopplingen till SMTM och ägnar fri tid utanför sitt nya ämbete till bevarandefrågor som ordförande i Stiftelsen KG Knutsson, registrerad ägare av s/s Mariefred i Stockholm. Vi tror det är värdefullt att ha en stark kunnig intresserad hedersmedlem i SÅF för vårt långsiktiga mål med att fortsätta utveckla rörelsen med ånga på sjön.

Övriga hedersmedlemmar är Bo Andersson, Kjell Nordeman och Sven Jönsson. I framtiden är det viktigt för SÅF att ha fler av de personer som driver intresse för ångbåtsrörelsen som hedersmedlemmar. Har du något förslag återkom på forumet. □

Stockholm Steam 2024

söndag den 25 augusti kl 11.00-16.00
Riddarholmen, Stockholm

Välkomna till platsen för den första ångbåtstrafiken i Stockholm. Här samlas en av världens största ångbåtsflottor och visar upp sig! Ångkraften som var en grundsten i den industriella revolutionen står i fokus denna dag.

Tid: Öppna fartyg mellan kl. 11.00-16.00 med kaffe, fika och mat. Musik från scen och däck, ånghändelser till sjöss & land, miniångtåg, bokförsäljning och guidad visning av Riddarholmen.

Plats: Riddarholmen, Stockholms första ångbåtskaj

Deltagande k-märkta ångfartyg: Ejdern (Göteborgs Mekaniska Verkstad, 1880) Motala Express (Jönköpings Mekanis-

ka Verkstad, 1895) Djurgården 3 (O A Brodins Varv i Gävle, 1897) Mariefred (William Lindbergs Varv och Mekaniska Verkstad, 1903) Drottningholm (Motala Verkstad, 1909) Storskär (Lindholmens varv, 1908) Norrskär (Eriksbergs varv 1910), Blidösund (Eriksbergs varv 1911) och vedettbåten Sprängaren (Motala Verkstad 1918) med flera!

Stockholm Steam arrangeras av Sjöhistoriska museet i samverkan med ideella organisationer, rederier och museer samt med generöst stöd från Sjöhistoriskas Vänner. För mer information www.sjohistoriska.se

SJÖHISTORISKA

TOWER BRIDGE & ÅNGMASKINERNA

TEXT OCH FOTO: ANNE SOFIE ERIKSSON

Besöker man London är det väl knappast någon som missar Tower Bridge, detta ikoniska och ståtliga byggnadsverk. Men det mest intressanta syns faktiskt inte utanpå. För i och med att denna klaffbro byggdes i slutet av 1800-talet har öppningsanordningen förstås inte alltid drivits med oljehydraulik och elektriska pumpar som idag, utan ursprungligen med vattenhydraulik och två ångmaskiner!

Tower Bridge är 244 meter lång, 18 meter bred, 65 meter hög och väger cirka 11 000 ton (om man nu kan väga en bro). Att bygga en bro där vägbanorna relativt snabbt kunde fällas ihop ansågs vara ett mycket stort tekniskt framsteg i slutet av 1800-talet. Hjärnan bakom detta och ett antal andra tekniska mästerverk var ingenjören Sir William Armstrong från Newcastle, en stad som är känd för sin framträdande roll under den industriella revolutionen och för sitt omfattande skeppsbyggande.

Maskinrummet i Tower Bridge är öppet för allmänheten och vilka majestätiska skönheter som uppenbarar sig där inne! (Man kan med fördel planera besöket genom att beställa biljett i förväg för viss tidsperiod för att slippa köa.) Förutom att njuta av synen av det omfattande maskineriet i sig finns det också möjlighet att fördjupa sig i fakta om anläggningen via tekniska skisser och informationstavlor.

Svindlande utsikt från gångbron

Vacker ångmaskin. Ångpannan ses på sid. 19.

som sedan 2014 har ett golv av glas.

Tower Bridge är en välkänd profil i London,

Nuförtiden sker broöppning mer sporadiskt några gånger i veckan eftersom de högmastade segelfartygens tid är förbi och alla stora fraktfartyg numera lägger till några mil utanför London, men när bron var ny öppnades den mellan 20 och 30 gånger om dagen. På den tiden krävdes det förstås även stor bemanning – mer än 80 personer arbetade med maskineri och teknik och eldarna förbrukade över 20 ton kol per vecka innan man 1976 bytte till modernare teknik.

Maskinrummet är förstås Tower Bridges huvudattraktion om man är som oss läsare av denna tidning, men det finns mer att uppleva när man ändå är där. Högst upp mellan de två tornen går två inbyggda gångbroar som man når genom att klättra 34 meter uppför trappona i tornen. Och förutom den slående utsikten över Themsen och Londons alla kända landmärken kan man även sedan 2014 se rakt ner på vägen under, då gångbroarna som en särskild attraktion fick inlagt glasgolv. En fascinerande känsla!

Ja, engelsmännen vet verkligen att ta hand om sitt kulturarv och sin teknikhistoria och göra det tillgängligt för allmänheten. Tower Bridge är bara ett exempel. En annan sevärdhet i just London är Kempton Steam Museum med världens största ångmaskin i drift och en stor samling andra maskiner, turbiner och manicker. Men även i mindre städer och på landsbygden finns det mycket att uppleva för vänner av teknikhistoria, som till exempel alla steam rallies, äldre tåg och järnvägar och historiska industrimiljöer.

England finns det anledning att besöka mer än en gång! □

Sommarmöte när ångaren Östersund blir 150 år

AV PER SJÖBORG

Helgen den 12 – 14 juli

har föreningen Bevara Ångaren Östersund tre innehållsrika aktivitetsdagar samtidigt som ångaren firar sitt 150-årsjubileum i Arvesund vid Storsjön.

SÅF kommer att vara representerat och vi hoppas att många medlemmar även i år passar på och besöka vår norrländska del. Gå in på hemsidan angarenostersund.com och läs mer om allt roligt som sker detta veckoslut. Där går det också att boka rum eller ställplats i direkt anslutning till hamnen.

Mer info kommer på SÅF:s hemsida och på Facebook. Vi hoppas många besöker Jämtland och Arvesund i sommar. Det kommer att bli ett fantastiskt fint sommarmöte för ångentusiaster med många intressanta aktiviteter. Har ni tid så rekommenderas att även stanna till i Stavre och besöka Alma som fyllde 150 år förra året.

För ytterligare frågor kontakta Per Sjöborg eller någon i Arvesund. Skicka gärna ett mail till anmalan@steamboatassociation.se och meddela att du tänker komma. Har du dessutom med dig egen båt så blir det uppskattat. □

Östersund och ett eget bygge av Örjan Bergkvist.

Hebe på kvällstur 2020.

Östersund och Hebe vid slipen i Arvesund.

Hebe försedd med tak 2018.

SÅF Medlemsmöte hos Sällskapet Ångbåten i Göteborg 14-15 september

AV PER SJÖBORG

Tillsammans med vår medlemsförening i Göteborg inbjuds till ett ångmöte **den 14 och 15 september** där alla som vill uppleva Sveriges stora sjöstad kommer att kunna träffas i en unik miljö med båtar.

Preliminärt program:

Lördag eftermiddag: Sjöfartsmuseet med visning av samlingar och lite tid för umgänge och konferens.

Lördag kväll: Besök med middag på ångaren Bohuslän

Söndag förmiddag: Rundtur med Färjan 4

Söndag eftermiddag: Besök på Maritiman.

Göteborgs flytande fartygsmuseum Sällskapet med Bohuslän och Färjan 4 jobbar med ett detaljprogram och kostnader för deltagande, men reservera gärna helgen redan nu för att under hösten få besöka Göteborgs vatten.

Om ni har husbil eller husvagn så finns uppställningsplatser på Ringön. I annat fall kan det vara läge kolla hotell. Vi återkommer med förslag på sådana. Kontakt i Göteborg är kronhamni@gmail.com 076-881 08 85

Eller SÅF centralt per.sjoberg@gmail.com eller skicka ett mail till anmalan@steamboatassociation.se och meddela att du är intresserad av att delta på mötet så återkommer vi med praktiska detaljer.

Om våra fartygsregister

AV SVEN JÖNSSON

Som ni kanske vet så har vi på vår webbsida register på alla ångfartyg vi känner till. Alla kan klicka på rubriken Ångbåtar och se vissa uppgifter om ångfartyg. Dessutom en mängd annan information. De som är medlemmar har möjlighet att logga in och under rubriken För medlemmar och se Medlems- och Fartygsregisterna där mer ingående fakta visas.

I Fartygsregistret har vi försökt få in ett stort antal uppgifter såsom fakta om fartyget, historik, namn, ägaruppgifter mm. Dock saknas det en hel del uppgifter för en del fartyg, som vi gärna vill dokumentera. Systemet är nu gjort så att båtägarna själva kan mata in uppgifter och bilder. Vi skulle bli väldigt glada om ägaren matar in sina uppgifter.

Vill ni inte lägga in det direkt i systemet så får ni gärna skicka in uppgifter till medlem@steamboatassociation.se. Då lägger vi in uppgifterna. Ni får även skicka in uppgifter ni känner till om andra fartyg än de ni äger. Ofta tappar vi bort ägaruppgifter när fartyg säljs, när de byter namn eller utrustning. Praktiskt taget alla medlemmar har fått formulär att fylla i med fakta om fartygen men det har genom åren varit ganska klen med insända uppgifter. Som sagt skulle vi bli glada om registren blev mera kompletta.

Känner du till fler andra ångfartyg, främst svenska, får du gärna bidra med faktauppgifter och viktigast med kontaktuppgifter till ägare så att vi kan försöka värva dem som medlemmar (Fartyg indelas i skepp och båtar. Båtar är t ex de vi kallar för ångslupar. Kortare än 24 m.

De som är längre är skepp i Transportstyrelsens register. Begreppet 12x4 m gäller inte längre i detta sammanhang.).

Om man klickar på **Ångfartyg** på hemsidan kan alla se följande uppgifter:

Ångbåtar i Sverige. Det är de fartyg som kör passagerartrafik. Denna broschyr trycktes år 2020 och delades ut. Vi har inte fått medel för att trycka om den. Nu är den dock uppdaterad och tillgänglig på hemsidan.

Det delas ut informationsblad med QR-kod genom vilken man på ett enkelt sätt kan nå broschyren på vår hemsida.

Passagerarångare visar alla som går i trafik. Där finns fartygsbilder, några fakta- och kontaktuppgifter.

SÅF:s publika lista med ångfartyg. För alla av oss kända fartyg visas några öppna uppgifter. Det finns även sökadress till ångare med egna hemsidor.

Koleldade ångfartyg. Sammanställning av världens nu kända koleldade ångfartyg. Av intresse för framtida behov av kol.

Ångbåtstidtabell 2009–2018. Här visas de tabeller som vi tidigare gav ut med tider när fartygen gick i trafik. Det var lite svårt att få in uppgifter i god tid, så de ersattes av Ångbåtar i Sverige.

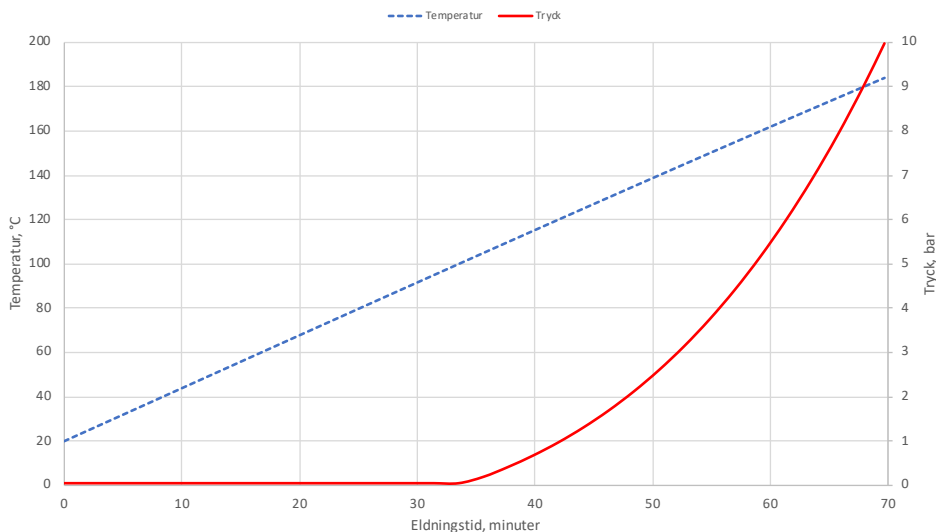
Översiktliga uppgifter är således tillgängliga för alla. Vill man ha detaljerade uppgifter om fartyg och medlemmar måste man vara medlem och logga in på SÅFs webbsida. □

Hur lång tid tar det att elda på en panna?

AV TORSTEN BJÖRLING

Temperatur och tryck i ångpanna
vid jämn påeldning

Jag ombads för en tid sedan att på ett enkelt sätt förklara vad många slupägare har observerat: Tiden för värmning från 0 till 4 bar är tydligt längre än tiden från 4 till 10 bar. Med andra ord går det fortare att värma pannan sista 6 bar än de första 4.

Diagrammet visar hur temperatur och tryck ökar vid jämn eldning. Temperaturkurvan är en nästan rät linje eftersom vattnets specifika värme är ungefär konstant i intervallet. Ångtrycket däremot börjar stiga sakta först då kokpunkten nått 100°C. Därefter ökar trycket allt snabbare. Efter ca 22 min är trycket 4 bar. Efter ytterligare ca 14 min har trycket nått 10 bar (om inte säkerhetsventilen löst ut dessförinnan).

Ångpannan i exemplet tar en dryg timme på sig för att nå 10 bar. Naturligtvis kan pannor värmas snabbare eller långsammare men kurvans utseende blir i princip detsamma vid konstant eldning. □

Ångpannan i Tower Bridge, se sid. 12-13.

Traditionsfartyg –vad är det?

AV INGVAR KRONHAMN

Det är **Transportstyrelsen** som i samråd med Statens maritima och transporthistoriska museer (SMTM) beslutar om ett fartyg kan klassas som ett traditionsfartyg. Det finns drygt 60 traditionsfartyg i Sverige, av dessa är 20 ångfartyg.

Villkor för traditionsfartyg

De framgår av förordningen 2011:1533 om behörigheter för sjöpersonal, 1 kap. 12 §:

Transportstyrelsen får efter ansökan av en-skild besluta att ett fartyg ska anses vara ett traditionsfartyg vid tillämpningen av denna förordning och föreskrifter som har meddelats med stöd av förordningen.

Ett fartyg ska anses vara traditionsfartyg om

1. traditionellt sjömanskap och traditionell teknik ligger till grund för fartygets framförande

2. fartyget är av kulturhistoriskt värde eller är en kopia av ett kulturhistoriskt värdefullt fartyg eller om det är ett fartyg som byggts på ett sådant sätt att traditionella färdigheter och traditionellt sjömanskap uppmuntras och främjas

3. fartygsverksamheten inte har ett kommersiellt syfte.

Intyg för traditionsfartyg

När Transportstyrelsen har beslutat om att ett fartyg ska klassas som ett traditionsfartyg utfärdar Transportstyrelsen ett intyg om överensstämmelse för traditionsfartyg ”Document of Compliance with the special

requirements for Traditional ships”. Intyget är giltigt i fem år.

Om förutsättningarna för att fartyget ska anses som ett traditionsfartyg ändras eller om ägarens verksamhet får ett kommersiellt syfte kan Transportstyrelsen återkalla eller ompröva beslutet.

Det innebär att man som fartygsägare får se till att bevara det kulturhistoriska värdet samt att intäkterna går tillbaka till fartyget.

Säkerhetsorganisation

Ett traditionsfartyg får användas till sjöfart endast om rederiet har ett dokument om godkänd säkerhetsorganisation och fartyget är försett med ett certifikat om godkänd säkerhetsorganisation.

Behörighetskrav

För traditionsfartyg finns ett speciellt regelverk vad gäller behörighetskrav. Men de gäller inte när fartygen nyttjas som passagerarfartyg med ett undantag.

I passagerarångfartyg gäller maskinbehörigheterna för traditionsfartyg (T-registrerade).

Tillägg:

Passagerarångfartyg som är både T-registrerade och K-märkta får nedsatta kostnader för besiktning.

Utbildning enligt TF 75 och TF 750 gäller för T-registrerade fartyg.

Det gäller alla storlekar så det kan vara till nackdel att T-registrera mindre fartyg som endast tar 12 passagerare./Sven Jönsson □

K-märkning

AV INGVAR KRONHAMN.

Har du ett fartyg, stort eller litet, yrkes eller fritids, kan det vara en fördel om du får det K-märkt med hjälp av Sjöhistoriska museet, SMTM. Vid senaste medlemsmötet berättade Karolina Matts om rutinerna för K-märkning. Du kan få ett intyg på att fartyget har kulturhistoriskt värde.

Du kan läsa mer om det på SÅF:s hemsida under Tips o Trix eller på Sjöhistoriskas hemsida. Där hittar du information om ansökningsrutiner. Lite olika för yrkes- eller fritidsfartyg.

Du kan ha nytta av det för egen marknadsföring eller om du söker bidrag. Det finns exempel på att fartyg t ex fått nedsatta avgifter för kajplatser. Passagerarfartyg får nedsatta kostnader vid besiktning av fartyget om man har K-märkning och att fartyget är T-registrerat (Traditionsfartyg).

Det är lite skillnader på kraven för yrkesfartyg och fritidsfartyg. Nu är 32 större ångfartyg K-märkta. De skall vara äldre än 50 år och byggda i Sverige.

Av ett par hundra K-märkta fritidsbåtar är endast ett fåtal små ångbåtar K-märkta. Det borde vara betydligt fler som är värda att uppmärksamma. Kraven är nu att de är byggda före 1965 men även senare byggda med särskilda krav kan komma i fråga.

Läs kraven som gäller för din typ av fartyg och skicka in din ansökan. Det kan vara till nytta när du ansöker om bidrag eller andra förmåner. Flera fritidsångbåtar borde vara mera uppmärksammade och vara K-märkta.

Det finns olika typer skyltar för fritids- och yrkesfartyg att sätta upp på farkosten. □

Flottningsbåt från Umeå 1953.

7 x 2,5 m. 2-cyl BM.

Ring Classe 076 842 17 00

BÖCKER SKÄNKES

Jag har lite segel-sjöfartslitteratur över och som jag gärna skänker till intresserad. Böckerna finns i Stockholmstrakten.

BOK

Fregatten Johanna

Af Chapman

Beatrice

Roslagens Skutor

Östersjöns sjunkna skepp Johan Rönny,

Jonathan Adams

Juniskäret

Leo

Martin Strömberg

Ulla-Lena Lundberg

FÖRFATTARE

Maria & Arthur

van Schendel

Jan Davidsson

Jan Davidsson

Tidskriften Longitude

9, 12, 14, 15, 16, 17, 19,

20, 21, 22, 31, 32, 33, 34

Anders Melin, Stockholm

E-post: anders.melin@melin.in

Prylmarknad Säljes

Bojeka

Kraftig bojeka av plåt. 7x3,5 m
Svagt v-formad botten. Lyfter 800 kg
med handvinsch och 300 kg med kran-
bom. Mycket bra att jobba ifrån.

Ring Classe 076 842 17 00

Ångprylar i mässing

Skeppslampa 220 V led.
Skeppsklocka 220-100 mm.
Mätare lutningsvinkel.

Hans Brattberg. 070 595 24 31
E-post: hans@brattberg.st

Pikku Matti II – bytes

Jag vill byta PM mot något lättare leksak.
Om det finns intresse hos någon Förening
eller yngre person som har intresse för
gammalt teknikhistoria. Jag kan tänka mig
en mindre stålångbåt eller tändkula, i utby-
te mot PM

Hör av er om ni har funderingar på lös-
ningen för Pikku Matti IIs framtid.

MVH Mauno

Mail djupudding@gmail.com

Panna & Maskin

Babcock type vandrørs kedel med en
hedeflade på 2,1 m² samt en to cylinder
dampmaskine med boring/slaglængde
2,5" X 2,5".

Købt fra engelsk fremstiller – aldrig brugt.
Sælges samlet eller enkeltvis.

Priside dkk 42.000 kr.

Yderligere oplysninger kan sendes.

Jørgen Hansen Esbjerg Danmark

Telefon +4520109461

E-post: jobi@esenet.dk

Prylmarknad Säljes

Ångslupen Svanen, byggd av Roy Sahlin 1996-1999. Längd 9,6 m vikt 5,5 ton. Skrov i 6 mm nitat stål från ca 1911. Pannan är bes. fabriksbyggd i Sävsjö. Maskin är en unik 5 cyl. compoundmaskin på ca 11 ihk. Byggd med 4 Breding cylindrar och en äldre encylindrig donkeymaskin. Slutet ångsystem med kölkondensator och vacuumpump, kan köras i saltvatten. Maskin med aut. smörjning o backslag manövreras lätt av en person. Sittplatser för 12 pers. i salongen och några till ute under tak. Två sovplatser i salongen. Alltid varit förvarad inomhus under vintrarna och är i gott skick. Finns vid Dalslands kanal.

Karl Anders Andersson 070-7898410
E-post: karlanders@karangua.se

Quiding-skrov + gjutform

Nu säljer jag ett skrov "Quiding" och gjutform för detta skrov. Formen och skrovet finns i Sjötorp. För en snabb försäljning erbjuder jag båda tillsammans för 35.000 skr
Var snäll och skriva e-mail till Jens Thieme: jens.thieme@jt-erodierteknik.de eller j.thieme.63@gmail.com

Ångmaskiner

Tvillingmaskin 2x70x100 mm, med Joys slidstyrning ca 4-5 hk 120 000:- Visats på båtmässan Sth. Passar till 8-9 m ångslup.

Encylinrig modifierad Tovik med rundslid och omkastarspak, Stephensons slidstyrning, diam 99 mm slag 90 mm ca 2-3 hk. För kilremsdrift eller kedja. Visats på båtmässan. 22.000:-. Passar till 5-6 m ångslup

Encylindrig renoveringsobjekt, vevaxel behövs ny, ca 50x80 mm, ca 2 hk. Stephensons slidstyrning, 12.000:-. Passar som visningsobjekt eller 5 m ångslup. Se bilder på hemsida Köp & sälj!

Sven Jönsson
070-747 33 59, stimmaren@telia.com

Köpes

Önskar köpa en 2cyl maskin

som tillverkats av Hilding Flenmark typ HF2 högtrycksmaskin.
Gary Hedlund 072 500 08 66
garyshedlund@gmail.com

Liten skotsk sjöångpanna

med 8-9 kvm eldyta önskas köpa!
Mantel, flamugn, eldrör måste vara i gott brukbart skick. Tubernas skick oväsentligt.

Mikael Eriksson Tel: 0706 86 91 81
E-post: angfartygsteknik@gmail.com

Ovala Öljetter till vår gardin

Höjd 8-9 mm x Bredd 14 mm
Tipsen kan skickas till: lemp@telia.com
Lagaholm Lars Tel: 070 684 43 43.

Aktiviteter

SÅF-bladet

Redaktion

Harald Jochnick 073-355 90 29

E-post: hj@jochnicks.com

Grafisk form:

Bertil Persson 0703-06 17 02

E-post: bertil.persson4@gmail.com

Se oss på facebook

**Manusstopp 18 augusti
för material till nr 3/2024**

som utkommer ca 15 september.

Omslag: Örnen och Drottningholm
vid 200-årsjubileet 2018.

Foto: Anne Sofie Eriksson

Baksida:

Mariefred och en roddare.

Foto: Sven Jönsson

Tryck: Norra Skåne Offset, Klippan

Maj

22 Sjöhistoriskas vänner. Årsmöte.

24-25 Fyrforum på Öland, med Sjöhistoriska och Fyrsällskapet

25 Sjöhistoriskas vänner kl 10-17,45

Heldagsutflykt till Birka. 495:-.

Juni

1 Ångans Dag i Mariefred.

6 Smedjebacken Ångdag

6-9 Vedettbåten Sprängaren "I Vasas kövatten", sjöturer på Stockholms vatten.

14-16 Veteranbåten anordnar Veteranbåtsfestival i Wasahamnen på Djurgården.

26-28 Transporthistoriskt Nätverk (ThN) deltar i Almedalen

27-30 Vedettbåten Sprängaren "I Vasas kölvatten", sjöturer på Stockholms vatten.

Juli

6 Dagstur med Ångaren Bohuslän, Gbg till Skärhamn och Träbåtsfestivalen kl 10-20.40

13-14 SÅF sommar-ångmöte i Arvesund och s/s Östersunds 150-årsfirande.

26-27 Valdemarsvik Klassikerfestival

Augusti

3 Lidwallsbåtens Dag i Leksand

16-18 Vedettbåten Sprängaren "I Vasas kölvatten", sjöturer på Stockholms vatten.

25 Stockholm Steam på Riddarholmen där fartyg visas och färdas på Riddarfjärden.

September

1 Sjöhistoriska museet Stockholm modellhelg

1 s/s Mariefred höstutfärd till Överhörna

5-6 Vedettbåten Sprängaren "I Vasas kölvatten", sjöturer på Stockholms vatten.

14-15 SÅF:s Höstmöte i Göteborg.

**MER DETALJERAD INFO PÅ HEMSIDAN:
SVENS LISTA.**

Känner du någon ångintresserad

som inte är medlem? Passa på att ge bort ett medlemskap! Vill du inte kosta på detta kan du anmäla kontaktuppgifter för vederbörande så skickar vi anmälningsinformation och någon tidning.

B

SVERIGE

PORTO BETALT

Returadress:
Sveriges Ångbåts Förening
c/o Jönsson
Gröndalskullen 8
184 63 ÅKERSBERGA

